

Varování pro zájemce o ScioŠkolu #2

Každý má svou volbu

Všichni chceme, aby naše děti žily co nejlepší životy. Jsme přece rodiče, a tak je jasné, že si přejeme, aby naše děti byly šťastné, zdravé, spokojené, úspěšné. Někdo si přeje, aby jeho děti byly také slavné či bohaté, jiný chce co nejdříve vnoučat, dalšímu jde o to, aby děti pokračovaly v jeho práci, nebo aby přispěly vědě nebo prostě jen byly užitečné pro ostatní. Dobré je, že i přes současný morální marasmus, naprostá většina rodičů chce, aby z jejich dětí vyrostli slušní lidé.

A právě proto, že chceme pro své děti to nejlepší, tak se snažíme, aby byly do života co nejlépe připraveny, věnujeme spoustu úsilí jejich výchově, přemýšlíme, do jaké školy mají chodit a jak se mají vzdělávat. A samozřejmě, že i tady pro své děti chceme to nejlepší. Mnozí rodiče jsou ochotni kvalitnímu vzdělávání svých dětí mnoho obětovat, čas, peníze i pohodlí. To je zcela přirozené a v tom se všichni shodujeme.

Když ale jdeme trochu do podrobností, rychle zjistíme, že se lišíme v tom, jak si šťastné a spokojené životy svých dětí představujeme. A proto se také lišíme v tom, jak chceme naše děti na takové životy připravovat. Začíná to už od výchovy. Na jedné straně existuje Líný rodič <https://www.novinky.cz/zena/deti/239792-liny-rodic-je-klicem-k-pohodovemu-detstvi.html>, i do češtiny přeložená kniha od Tom Hodgkinsona. Na druhé straně je třeba na maximální výkon dětí orientovaná tygří matka (<https://www.maminka.cz/clanek/vychova-dle-tygri-matky-prehnana-tvrdost-je-cesta-k-uspechu>), absolventka Harvardu Amy Chua. Napsala o tom v USA populární knihu [Battle Hymn of the Tiger Mother](#). A pak tu jsou helikoptérovní rodiče, kteří hlídají každý krok svého dítěte, a naopak rodiče, kteří dětem dávají velkou volnost; rodiče, kteří svým dětem dovolí všechno, a rodiče, kteří jim nedovolí skoro nic; rodiče, kteří organizují svým dětem každou volnou chvíli, a jiní, kteří jsou nejraději, když si děti svůj volný čas vyplní samy. Většina z nás sice nevolí žádnou z krajností, ale zpravidla k jedné straně inklinujeme.

S představou o výchově se pojí i představa o ideální škole. Tygří matka by si rozhodně neměla vybírat ScioŠkolu a líný rodič by neměl volit náročné, na výkon orientované víceleté gymnázium.

Občas se ale něco takového stane. Rodiče dají dítě do ScioŠkoly a až po nějakém čase zjišťují, že to neodpovídá jejich představě. Jsou z toho jen potíže, hlavně pro děti, ale i pro rodiče a nakonec i pro nás. Smyslem tohoto textu je takovým zbytečným nedorozuměním předcházet.

Vybírejte dobře

Kolega Golis k tomu v diskusi na Facebooku napsal: „Je zcela v pořádku, pokud se někomu koncept ScioŠkol nebo jiných alternativních škol nelíbí, stejně jako je v pořádku, že se někomu nelíbí koncept škol veřejných. Nedává žádný smysl předhánět se v tom, které školy jsou pro děti / rodiče lepší a které horší (státní nebo soukromé) a snažit se ordinovat jednomu či druhému to či ono. Zkrátka ty koncepty jsou jiné, rozdílné. V hodnotách, na nichž staví, v přístupu k dětem, ve způsobu řízení, atd. atd.“

Stejně jako mi nedává smysl veřejně kritizovat či dehonestovat indickou restauraci, protože do jídla sypou chilli a já pálivé nemusím. Pokud jsem si pořádně nepřečetl jídelní lístek nebo se pořádně nezeptal, je to můj problém. Ostatním tam přece chutná, špatně tedy asi nevaří. Mohl jsem jít vedle do italské restaurace. A to je celé.

To, co já považuji za naprosto skvělou věc, je, že máme všichni možnost volby. Nikdo nikoho nenutí dát dítě do školy tam či onam. Paní Hrubá má možnost opustit školu, s níž se neztotožňuje, a jít do jiné. Naopak jiní mají možnost dát děti právě do ScioŠkoly. Jako jsem to udělal já - z otráveného a ze školy znuděného dítěte je rázem zase dítě, které školou žije a rádo si o ní povídá. Já i dítě jsme nadmíru spokojeni :). Dostali jsme možnost volby a využili jsme ji. Tahle svoboda a hodnoty, na nichž škola staví, je třeba pro mne mnohem víc, než jakékoliv porodní bolesti ScioŠkol.“

Jsme vlastně rádi, že se podobné příspěvky, jako je post paní Hrubé (<https://www.facebook.com/tereza.hrubahospodynka/posts/10213846765781770>), objevují. Podobně jako předtím dopis pana Skýpaly (<http://honza.info/jentak/rocni-zkusenost-se-scioskolou-aneb-cesta-tam-a-zase-zpatky/>). Takové příspěvky totiž dobře ukazují rodičům, kteří projeví zájem o Scioškolu, že je důležité si předem dobře rozmyslet a mít jasno v tom, co vlastně od školy čekají. Je prostě třeba si pečlivě přečíst jídelní lístek.

Volba z nouze?

Podobné příspěvky ovšem ukazuje ještě jinou důležitou věc. „Jinou“ školu hledají často rodiče, kteří jsou s dosavadní školou nespokojeni. A to je, bohužel, někdy přivede k tomu, že zvolí něco, co jim nebude zcela vyhovovat. Mám-li se držet restaurační metafory, chtějí kvalitní českou klasiku, svíčkovou, koprovku a vepřo-knedlo-zelo, bramboračku a kulajdu. Jenže v restauraci, kam chodí, to sice mají na jídelním lístku, ale vaří hodně špatně, nedodržíjí hygienické předpisy a občas se strážníkům po jídle dělá špatně.

Rodiče pak bohužel často musí volit alternativní školu z nouze. Chtěli by kvalitní českou klasiku, ale ta není k mání, a tak musí volit mezi restauracemi, kde je jim po jídle špatně, a indickou kuchyní, kde sice vaří zdravě a z čerstvých potravin, ale je to pálivé, a to oni neradi. Tohle ovšem nezpůsobily ScioŠkoly ani jiné alternativní školy, ale kvalita některých veřejných škol. A je to bohužel i jedna z důležitých příčin současného boomu soukromých škol. V indických restauracích je narváno, ale ne proto, že to všem tak chutná.

Jirka Hokeš, ředitel první ScioŠkoly na Praze 11, k tomu po svých téměř tříletých zkušenostech napsal: „Někteří rodiče k nám dávají vyhořelé děti na základě špatné zkušenosti z předchozího vzdělávání. Na zápisovém pohovoru nám odcitují pasáže z naší brožury FAQs a hlavním cílem pro ně je, aby dítě chodilo do školy rádo. Po půl roce se naplní hlavní cíl, ale najednou je to málo, rodiče by chtěli od školy mnohem více (a proč by ne), jenže při tom zjišťování, co by mohlo být to více, teprve zjišťují, co že to vlastně ta škola nabízí a že se věci jako poznání sebe sama, rozvoj různých druhů inteligence, metakognice a autonomie oproti odříkání vyjmenovaných slov špatně měří. To je znejistí, jsou vystaveni tlakům okolí a je snadné podlehnout deziluzi.“

Tlak okolí a nejistoty

Jen málokterý rodič je si při výchově i při výběru vzdělání svých dětí jist, že dělá vše dobře. Pochybnosti jsou zcela na místě. Každé dítě je experiment, jehož skutečné výsledky se dozvíme až za mnoho let. Nikdy s jistotou nevíme, co je pro naše děti nejlepší.

K nejistotě těch, co zvolili alternativu, navíc přispívá konzervativní okolí. Přestože existují nepochybné vědecky doložené důkazy, že mnohé tradiční postupy nejsou efektivní, či jsou dokonce škodlivé. Jen namátkou: okamžité opravování každé chyby, trestání chyb, strach jako motivátor, stres při učení, předčasná výuka na úrovni, na kterou ještě děti nejsou zralé (viz blog <http://blog.aktualne.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=31102>), pasivita žáka (častá při frontálním vyučování), testování jen dílčích izolovaných znalostí, nedostatek smysluplnosti látky (z pohledu žáka!), zastaralý a nepružný obsah výuky, který jen málo koresponduje s nároky rychle se měnícího světa atd. atd. O tom píšu také na svém blogu.

U toho všeho už dnes nepochybně víme, že to dětem neprospívá nebo jim to dokonce škodí. Pro mnoho lidí je ale velmi těžké si představit školu, která vypadá jinak než ta tradiční. Nic takového nezažili. Proto často argumentují babičky, dědečkové i mnozí přátelé: „*My jsme tím přece také prošli, také jsme vyrostli a jací jsme dnes kabrňáci.*” O to větší obdiv zaslouží rodiče, kteří mají jasno, pracují s fakty, ověřují si je a nenechají se ve svém rozhodnutí zvíkat. A to ani tehdy když se ve škole, kterou si vybrali, něco nedaří. I v dobré indické restauraci občas něco připálí.

I tradicionalisté mají ovšem své nejistoty. Stále více kolem sebe slyší o společnosti 4.0, o zániku tradičních povolání, o tom že dvě třetiny zaměstnání, do kterých budou nastupovat jejich děti, ještě dnes neexistují. Je stále zřejmější, že svět se rychle mění a že tradiční škola na život v budoucím světě nepřipravuje dobře. „*Ve studii Světového ekonomického fóra (World Economic Forum) je mezi dovednostmi pro 21. století kritické myšlení, kreativita, komunikace, spolupráce, ale také zvědavost, iniciativa a adaptabilita. Svět 4.0 bude potřebovat lidi, kteří se umějí a chtějí učit a zvládat nové věci, lidi kreativní a podnikavé, kteří budou přicházet s novými nápady a inovacemi. Nutně budeme potřebovat empatii a laskavost. Lidi s potřebou pomáhat druhým a budovat kvalitní vztahy. A pro naše bezpečí a radost ze života potřebojeme získat dovednost orientovat se dobře v bludišti klamu, lží a alternativních pravd,*” napsal Pavel Kavánek, emeritní generální ředitel Československé obchodní banky. Cíle vzdělávání, jak jsou definovány v zákoně a v Rámcových vzdělávacích programech, překvapivě takovým cílům celkem dobře odpovídají. Jak ale všichni víme, a dobře to ví i mnoho rodičů-příznivců tradiční školy, realita je ve většině škol jiná a dovednosti pro 21. století mnohá tradiční škola buď ignoruje úplně, nebo se jim věnuje jen nahodile.

Je těžké žít s nejistotou a strachem, ať už se týká čehokoliv a pokud se týká budoucnosti našich dětí, je to snad vůbec to nejtěžší. Není proto divu, že mnozí rodiče se potřebují o svém rozhodnutí ujistit. Kdo si přečte diskusi pod příspěvkem paní Hrubé, jistě najde mnoho příkladů. Strach však není dobrý rádce.

Co byste měli o ScioŠkolách vědět

Normování podle ročníků, jak je uplatňuje klasická škola (ve 3. třídě vyjmenovaná slova, velká písmena, věta a souvětí, slovní druhy, ve 4. třídě zaokrouhlování, čísla nad 10 000 atd.), pokládáme ve ScioŠkolách za nesprávné a pro mnohé děti za škodlivé (viz třeba studie polské psycholožky Edyty Kolczinské).

Koncept ScioŠkoly nepředpokládá, že by děti z tradičních znalostí uměly vše, co “se probralo” nebo s čím se setkaly. Tak se často tváří tradiční škola. Mnozí ovšem ignorují, že to moc nefunguje. Z toho, co se děti učí v klasické škole, umí do příštího zkoušení jen něco, rok poté už umí zpravidla velmi, velmi málo <http://blog.aktualne.cz/blogy/ondrej-steffl.php?itemid=28336>. To, na co klademe ve ScioŠkolách důraz, je učební autonomie (schopnost samostatně se učit a řídit celý proces učení), poznání sebe sama, rozvoj různých druhů inteligence, komunikační a prezentační dovednosti, schopnost se samostatně rozhodovat, nést zodpovědnost, dodržovat dohodnutá pravidla, vybírat si smysluplné

činnosti, pomáhat druhým, vyjádřit své potřeby a respektovat potřeby druhých tak, aby se všichni ve škole cítili bezpečně atd. Tyhle věci jsou více či méně přítomny ve všem, co se ve ScioŠkolách děje a mnohdy se celkem rychle projeví i v zájmu dětí o školu a v chování dětí mimo školu. Je běžným jevem, že děti, které dosud doma bez řečí plnily pokyny rodičů, začnou být po pár týdnech či měsících ve ScioŠkole „více samostatné“. Někdy to dávají najevo trochu moc, ale to je jen počáteční hyperkompenzace, která se časem srovná. Je to ovšem nezbytná, ba dokonce žádoucí součást rostoucí autonomie dětí. Mnozí rodiče volí ScioŠkolu právě proto, ale pak bývají překvapeni, když to děti opravdu začnou dělat.

Problém u všech těchto dovedností a postojů ale je, že je nejde snadno změřit nějakým testem, ukázat data a výsledky na papíře, porovnat s tradiční školou. Ale to neznamená, že zde nejsou viditelné rozdíly. Můžete se například podívat do nějaké ScioŠkoly, promluvit si s dětmi, co tam chodí, podívat se na stránky ScioŠkol, co všechno se tam děje. Dobré je také si od dětí z tradiční školy a od dětí ze ScioŠkol nechat vysvětlit něco, čím se zabývaly ve škole. Podívat se, co dělají ve volném čase, jak jsou samostatné, sebevědomé, ale také zodpovědné. Možná zjistíte, že je v tom rozdíl.

Rodiče, kteří mají potřebu kontrolovat, zda jejich dítě ve ScioŠkole umí přesně to, co se právě učí dítě sousedů, by ale do ScioŠkoly své děti dávat neměli. Objevili se i rodiče, kteří zjištěné rozdíly začali děti sami doučovat. Takové dva odlišné přístupy - ve škole jinak než doma - v dětech vytvářejí zmatek a rozhodně jim škodí. Navíc vlastně negují to, co dětem nabízí ScioŠkola. Ve ScioŠkolách pracujeme zejména s vnitřní motivací dětí. Děti k něčemu nutíme jen zcela výjimečně, a jen v případě, že jsme přesvědčeni, že to nesnižuje přirozenou vnitřní motivaci a pomáhá to rozvíjet studijní autonomii. Dáváme přednost tomu, aby se děti samy rozhodovali (v daném rámci a přiměřeně jejich věku a možnostem) jakou činnost pokládají za smysluplnou a chtějí ji dělat. Mnohdy nějakou dobu trvá, a je to složitý proces, než děti naleznou smysl i v tom, co my dospělí pokládáme za důležité. Když do takového procesu necitlivě vstoupí rodiče, často jen s vnější motivací, může se stát, že se dítě zase vrátí na samý počátek.

Velmi zakořeněné je přesvědčení, že učení probíhá jen tehdy, když se učíme školní věci, tedy akademické znalosti a dovednosti. O tom jsou přesvědčeni nejen mnozí učitelé v tradičních školách, kteří to pokládají za svůj hlavní úkol, ale velmi často i rodiče, a co je nejpodivnější, často i děti. Okolí dětí, a nemusí to být nutně rodiče ale třeba širší rodina, kamarádi, známí, ale tradiční školu mají hluboko pod kůží, a ať už vědomě nebo nevědomě své představy o školním vzdělávání na děti přenášejí. Jak jinak by se mohlo stát, že si děti ve třetí třídě přejí psát diktáty. Takovou potřebu opravdu děti samy od sebe nemívají.

Jsme přesvědčeni, že děti často velmi dobře vědí, co je pro ně dobré a důležité a co se mají učit. Nutit dětem něco, čeho smysl nechápou, nepokládáme za dobré. Že se dítě musí naučit chodit, mluvit, komunikovat a vycházet s ostatními, orientovat se ve světě kolem, samostatně se rozhodovat, ba i nést zodpovědnost či dodržovat dohodnutá pravidla, to děti chápou rychle, vidí v tom smysl a často to samy chtějí zvládnout. A dříve nebo později se to opravdu naučí.

Co umí děti ze ScioŠkol

Děti ze ScioŠkol si mj. umí:

- samy zorganizovat lyžák, včetně vaření na horské chatě, kdy si dopředu spočítaly potřebné množství surovin pro týdenní krmení 30ti hladových krků;
- zorganizovat dobročinnou sbírku;
- prodávat své výrobky a z vybraných peněz podpořit chráněnou dílnu pro lidi s handicapem;
- natočit dokument s pamětníky totalit;

- prodávat své bábovky na farmářských trzích;
- uspořádat pro ostatní děti ze školy workshopy (taneční, sportovní, řemeslné...) a školení první pomoci;
- napsat nesčetné povídek a esejů a také pohádky pro mladší spolužáky;
- uspořádat sběr odpadků a výsadbu květin v okolí školy;

A to jsou nejstarší z nich teprve v osmé třídě.

Ani my neděláme vše jen dobře, učíme se

Je jisté, že žádná ScioŠkola není dokonalá. Jediná z nich má za sebou zatím víc než dva roky a olomoucká, brněnská a druhá pražská rok a půl. Zkoušíme a učíme se za pochodu.

Některé neshody s rodiči ale nepramení z rozdílných hodnotových rámců, ale z rozdílných informací. Nejspíš bychom měli více zapracovat na komunikaci s rodiči. A to jak před přijetím dítěte do školy, tak i později, když už jsou děti žáky školy. Vznikají zbytečná nedorozumění, v dnešní době internetu a sociálních skupin se pak šíří všelijaké pověsti, mýty a fámy. V tom mohou ScioŠkoly hodně zlepšit, zasílat více informací, více zvát rodiče do školy na besedy a hlavně do vyučování. Vždycky je lepší, když se rodiče přijdou sami podívat, co se skutečně ve škole děje. Informace, které rodiče mají od dětí, totiž mohou většinou zařadit jen do svých vlastních zkušeností o škole. A protože se ve ScioŠkolách skutečně dějí mnohé věci jinak, tak jim mnohé může uniknout.

Asi bychom měli důrazněji vysvětlovat rodičům, kteří chtějí klasiku, že pro ně ScioŠkola opravdu není vhodná. Tím vůbec nechci zpochybňovat, že je povinností školy naslouchat rodičům, brát v potaz plnou vážností všechny jejich připomínky, zejména ty, které se týkají jejich dětí. Na druhou stranu ScioŠkoly mají svoji koncepci a tu není možné měnit podle přání rodičů. Začít vařit v indické restauraci knedlíky není dobrý nápad.

Zcela záměrně píšu, že ScioŠkola není vhodná pro některé rodiče, a ne pro některé děti. To je jeden z mýtů o ScioŠkolách, že jsou vhodné jen pro určité děti. Je to ale jako s náboženstvím. Těžko bychom řekli, že buddhismus je vhodný jen pro některé lidi, zatímco křesťanství pro jiné. U školy stejně jako u náboženství je to především hodnotová volba, a tu za malé děti musí udělat rodiče. Jistě je pravda, že děti, které přecházejí do ScioŠkol z běžné školy, se liší v tom, jak snadno a rychle se adaptují. To však neznamená, že by ScioŠkola byla vhodná jen pro některé z nich. Naopak se zdá, že právě pro ty děti, které se adaptují dlouho a obtížně, je pak ScioŠkola vlastně největším přínosem. Jen výjimečně se setkáváme s dětmi, např. s některými s nekompenzovanou poruchou ADHD, kterým lépe vyhovuje přísný režim a prostředí s velmi omezeným množstvím podnětů. Pro ty opravdu ScioŠkola vhodná není.

Varování nakonec

Výběr školy není výběr restaurace. Když v restauraci špatně vaří a vám v restauraci nechutná, poznáte to rychle a můžeme snadno jít další den do jiné. Změna školy je ale pro každé dítě komplikovaná. Pravda, některé děti to snášejí celkem snadno, možná je to i pro ně i cenná zkušenost, pro většinu dětí to ale může být velmi traumatizující zážitek. Rodiče by si proto měli dobře rozmyslet, co od školy čekají, a pečlivě si ověřit, zda to škola, kterou si vybrali, splňuje. Je třeba velké opatrnosti zejména v situaci, kdy jsou zklamáni a rozladěni školou, kam jejich dítě chodí, a z takové školy chtějí "utect". To, že se v nové škole nedějí věci, které jim v té staré vadí, ještě neznamená, že nová škola je ta správná. Když utečete z restaurace, kde je špína a nerudný personál, do jiné, kde je čisto a milí lidé, ještě to neznamená, že vám

tam bude i chutnat. Je třeba si také přečíst jídelní lístek. Ten ze ScioŠkol je tady:
https://www.scio.cz/download/Scioskola/SCIO_faq2018_FINAL_WEB.pdf. Čtěte pečlivě.